

УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ФІНАНСОВОМУ САМОРОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглядаються питання побудови моделі ефективного управління інноваційно-інвестиційними процесами в торгівлі. Запропонована модель включає в себе три взаємопов'язані блоки, послідовна реалізація яких дасть можливість інвесторам обрати з безлічі інвестиційних альтернатив ті проекти, які сприятимуть підвищенню фінансової сталості та прискоренню фінансового саморозвитку підприємств галузі.

Ключові слова: *торговельне підприємство, інноваційно-інвестиційний процес, фінансовий саморозвиток, модель інноваційно-інвестиційних процесів.*

Прискорення фінансового саморозвитку торговельних підприємств можливе лише за умови ретельної організації системи інноваційно-інвестиційних процесів. Її розробка, впровадження, організація та контролінг є необхідною передумовою розвитку підприємства, створення й збереження конкурентних переваг, що є особливо важливим для торговельної галузі.

Організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційними процесами відображає діалектичний взаємозв'язок між якісними цілями діяльності підприємства та кількісними критеріями. Тому ефективний організаційно-економічний механізм управління інноваційно-інвестиційними процесами потребує розробки адекватних моделей інвестиційної діяльності. Основну увагу при цьому слід приділяти вибору інвестиційних проектів, перевірці їх відповідності встановленим критеріям і формуванню оптимального портфеля інвестиційних проектів.

У сучасній економічній теорії і практиці багато уваги приділяється питанням організації ефективної інноваційно-інвестиційної діяльності. В роботах С. Аптекаря [1], А. Бовіна [2], О. Кириченко [4], Л. Омелянович [6], Г. Староверова [7] та інших вітчизняних і іноземних вчених-економістів значна увага приділяється визначенню показників ефективності інвестицій, розробці інвестиційної стратегії та її складовим [3; 5]. Разом з тим їх положення мають загальноекономічний характер. У них не враховуються специфічні ознаки організації інноваційно-інвестиційних процесів у виробничих і соціальних галузях економіки. Така ситуація визначила необхідність удосконалення загальноприйнятих підходів і розробки на їх основі моделі ефективного управління інноваційно-інвестиційними процесами в торгівлі.

Метою статті та основним її завданням є побудова моделі інноваційно-інвестиційних процесів у торгівлі. Ця модель базується на наявному досвіді вибору, оцінки та реалізації інноваційно-інвестиційних проектів, проте враховує особливості торгівлі та специфіку прийняття інноваційно-інвестиційних рішень

у галузі. Методами дослідження є прийоми економіко-математичного моделювання інвестиційних процесів.

Для побудови моделі організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами необхідно визначити послідовність дій, точки прийняття інноваційно-інвестиційного рішення та розробити систему критеріїв їх оптимальності.

У запропонованій моделі, поданій на рисунку 1, виокремлюють три основні блоки:

- перший блок – формування оптимального інвестиційного портфеля;
- другий блок – вибір інвестиційного проекту;
- третій блок – розрахунок грошових потоків інвестиційного проекту.

Відповідно перший блок моделі інноваційно-інвестиційних процесів торговельного підприємства включає в себе другий, а другий блок включає в себе третій.

Перший блок моделі починається з проведення аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, визначення ймовірних можливостей та загроз, його сильні та слабкі сторони. Проведення аналізу внутрішнього середовища здійснюється не тільки з метою попереднього визначення напрямків і стратегії розвитку, але й з тим, щоб визначити обмеження, які необхідно врахувати під час прийняття інвестиційного рішення. Серед таких обмежень можна зазначити: мінімальну ціну реалізації, що залежить від закупівельної ціни; максимальну суму реалізації, що визначається попитом; максимальний обсяг продажу, що залежить від місткості ринку, його насиченості та конкурентної позиції підприємства.

Після цього визначають мету інноваційно-інвестиційних процесів. Безумовно, основною метою торговельного підприємства є отримання та підвищення прибутку. Тому будь-які рішення безпосередньо чи опосередковано спрямовані на її досягнення. Однак для звуження спектра можливостей, головна мета підприємства повинна бути конкретизована відповідно до обраної стратегії фінансового саморозвитку. Серед основних цілей торговельних підприємств можна відзначити розширення частки ринку, максимізацію прибутку, формування лояльності покупців та ін. Основна мета повинна бути декомпозована на підцілі таким чином, щоб жодна з важливих складових основної мети не була проігнорована.

Наступним етапом після вибору основної мети та її декомпозиції, відповідно до запропонованої моделі, має стати формування декількох альтернативних способів досягнення поставленої мети.

Якщо досягнення визначеної мети підприємства потребує реалізації декількох відносно самостійних проектів, то їх доцільно об'єднати в портфель інвестиційних проектів. Альтернативні способи досягнення цілей формують декілька варіантів інвестиційних портфелів підприємства.

Далі починається реалізація другого та третього блоків моделі, а саме розрахунок грошових потоків за інвестиційними проектами, оцінка ефективності інноваційно-інвестиційних проектів, прийняття інвестиційного рішення щодо прийняття проектів чи відмови від їх реалізації.

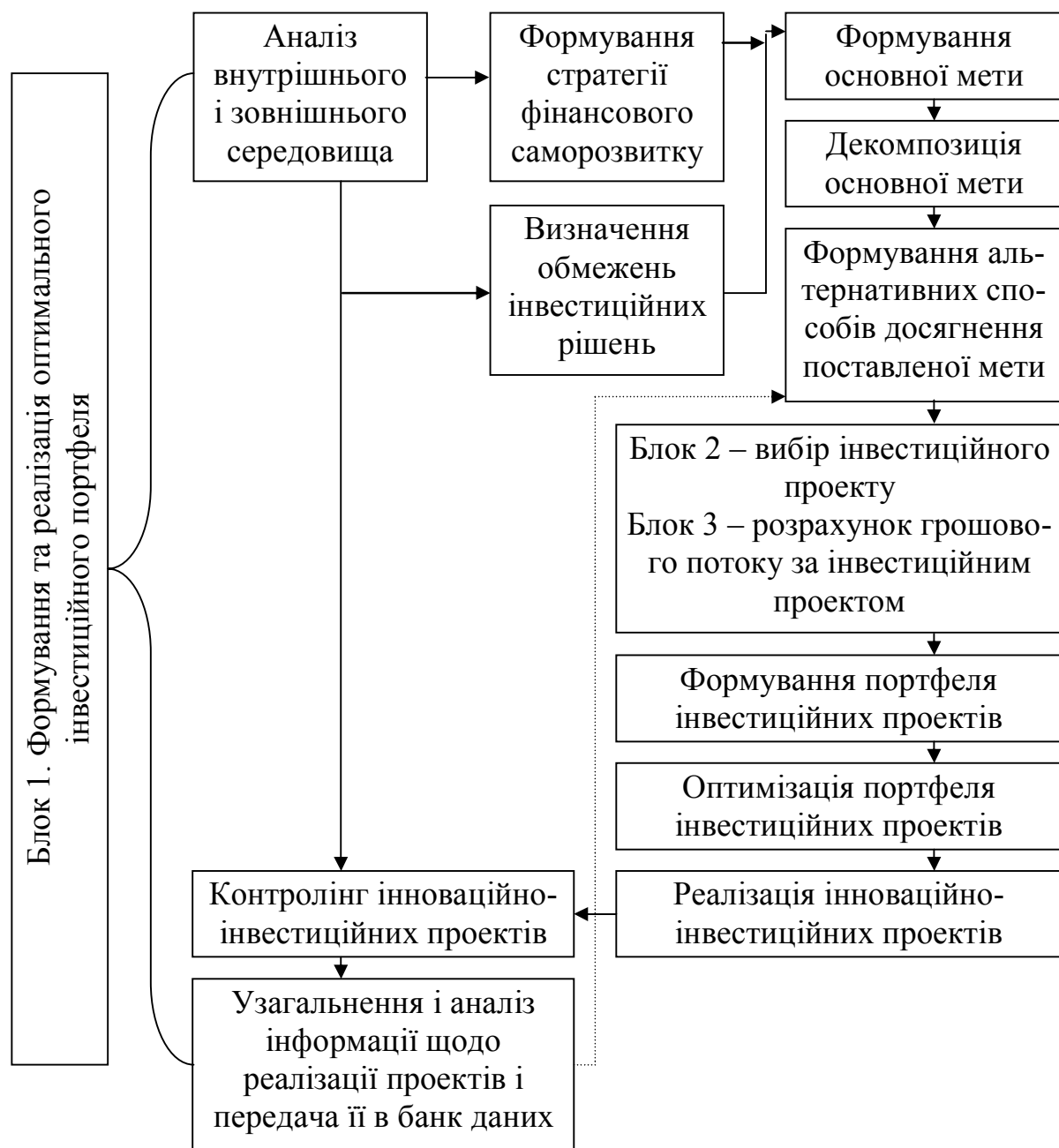

Рисунок 1 – Модель інноваційно-інвестиційних процесів торговельних підприємств в умовах фінансового саморозвитку

Після відбору проектів починається формування портфеля інвестиційних проектів і його оптимізація. Якщо портфель проектів не відповідає обмеженням моделі оптимізації, то необхідно повернутись до формування нових альтернативних проектів, а після цього – до другого та третього блоків.

Вибір цільової функції базується на тому, що інноваційно-інвестиційний проект повинен сприяти збільшенню вартості підприємства. Тому як цільову функцію було обрано максимізацію чистої наведеної вартості портфеля проектів. Критерій оптимальності є адитивним, тобто максимізується чиста наведена вартість усього портфеля проектів, а не по окремих його складових.

Для реалізації обраної цільової функції необхідно сформувати відповідний портфель проектів, тобто визначити таку множину інвестиційних проектів

із загальної їх кількості, за наявності якої забезпечується максимальна чиста наведена вартість.

Обмеженнями, що накладаються на модель, є можливість залучати ресурси для фінансування портфеля інвестиційних проектів.

Портфель проектів підприємства визначимо як PR і представимо як множину інвестиційних проектів (pr):

$$PR = (pr_1, pr_2, \dots, pr_n), \quad (1)$$

де n – кількість альтернативних інвестиційних проектів у портфелі.

Інвестиційні витрати по кожному з проектів i_j наводимо у вигляді множини I .

$$I = (i_1, i_2, \dots, i_n), \quad (2)$$

де n – кількість альтернативних інвестиційних проектів у портфелі.

Отже, модель оптимізації портфеля інвестиційних проектів має такий вигляд:

$$\begin{cases} \sum_{j=1}^n NPV_j \cdot x_j \rightarrow \max; \\ \sum_{j=1}^n i_j \cdot x_j \leq Fin; \\ x_j = \overline{0;1}; \\ j = 1, 2, \dots, n, \end{cases} \quad (3)$$

де NPV_j – чиста наведена вартість j -го проекту;

i_j – інвестиційні витрати на j -й проект;

Fin – обмеження можливості залучення ресурсів для фінансування проекту;

x_j – булева змінна, що набуває значення 1, якщо j -й проект приймається, та значення 0, якщо j -й проект відхиляється.

По закінченні оптимізації інвестиційних проектів реалізуються окремі проекти та здійснюється контролінг за їх реалізацією. У процесі контролінгу необхідно регулярно відстежувати зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі, порівнювати їх з параметрами проекту та за необхідності скоригувати план управління проектом чи навіть оцінювати необхідність і доцільність реалізації проекту.

Закінчується модель інноваційно-інвестиційних процесів обробкою інформації, що стосується проекту, особливостей його реалізації, формуванням вис-

новків і передачею інформації в банк даних щодо проектів. У майбутньому ця інформація може бути використана під час реалізації аналогічних інноваційно-інвестиційних проектів.

Висновки. Отже, ми вважаємо, що використання запропонованої моделі організаційно-інвестиційного механізму інноваційно-інвестиційних процесів сприятиме мінімізації помилок, що можуть виникати під час прийняття інвестиційних рішень. Наслідком цього стане підвищення ефективності інноваційно-інвестиційних процесів торговельних підприємств.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є розробка комплексної програми фінансового саморозвитку торгівлі. Однак це можливо лише за умови проведення ретельного відбору й аналізу інвестиційних альтернатив.

Література

1. Аптекар С.С. Оцінка ефективності інвестиційних проектів / С.С. Аптекар // Економіка України. – 2007. – № 1. – С. 42-46.
2. Бовин А.А. Управление инновациями в организациях / А.А. Бовин, Л.Е. Чередникова, В.А. Якимович. – 3-е изд., стер. – М.: ОМЕГА-Л, 2009. – 415 с.
3. Гончаренко Л.П. Менеджмент инвестиций и инноваций / Л.П. Гончаренко. – М.: КНОРУС, 2009.
4. Кириченко О.А. Інвестування / О.А. Кириченко. – К.: Знання, 2009. – 573 с.
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність / Т.В. Майорова. – К.: ЦУЛ, 2009. – 472 с.
6. Омелянович Л.О. Інвестиційні можливості і перспективи підприємств промислового міста / Л.О. Омелянович, О.В. Веретенникова. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – 159 с.
7. Староверова Г.С. Экономическая оценка инвестиций / Г.С. Староверова, А.Ю. Медведев, Н.В. Сорокина. – М.: КНОРУС, 2006.